Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

Pismo tygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wychodzi co Poniedziałek w objętości pół arkusza.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Nr. 18. **Poniedziałek**, dnia 2. Czerwca 1879. **VI. rocznik.**

C. k. uprz. Zakład włościański a stowarzyszenia.

(S.W.) Rotszyld rozpoczynając czynności bankowe w Paryżu około roku 1812. kapitałem niedochodzącym jednego miliona franków, umierając w r. 1868. pozostawił majątek przerażający ogromem, bo **2000** milionów franków. — Czas rozpoczęcia czynności, stósunek z panującymi i jego ministrami, w końcu spryt osobisty, uczyniły Rotszylda panującym finansistą w całéj Europie, któréj dwory i rządy zaszczyciły potomków owego najsłynniejszego lichwiarza licznemi odznaczeniami i pozwoliły zbliżyć się do siebie!

Bank włościański rozpoczynając działalność swoją w roku zaszczyconym śmiercią Rotszylda, bo w r. 1868. nie poszedł w ślady tego bankiera, który od piérwszéj chwili zawiązawszy stósunki z arystokracyą, takowe ściśle utrzymuje i wpływa na losy pojedyńczych państw Europy — lecz owszem Bank włościański w zasadzie przejął się duchem demokratycznym, bo się zajął losem opuszczonych wieśniaków tutejszéj Polski dzielnicy. Że Bank ten w duchu demokratycznym postępuje, że nie kieruje się żądzą zysku, — dowodem sprawozdanie z czynności i bilans za rok 1878.

Że wieśniacy nasi już dostatecznie skorzystali z dobrodziejstw Banku, dowodem skromna liczba 1598 nowych tymże udzielonych pożyczek w wysokości 491.055·03. Że wieśniacy nasi poczuwają się do obowiązku spłacania zaciągniętych pożyczek, dalszym dowodem, iż dobrowolnie spłacili . . . 673.700 zł.
ratami amortyzacyjnemi . . . . . . 3,889.440 „
razem . . . . 4,563.140 „

Z dwunastu i pół miliona pożyczek udzielonych do dnia 31. grudnia 1878. suma powyższa stanowiąca jednę trzecią część, świadczy o normalnym rozwoju Banku włościańskiego i zawstydza tych, którzy mieli odwagę przypuszczać, jakoby Bank w ciągu roku 1878. przeprowadzać miał zamianę niespłaconych i zaległych pożyczek z narosłymi procentami na nowe pożyczki... Na korzyść Banku w tym względzie przemawia i ta okoliczność, że według sprawozdania w roku 1878. więcéj wpłynęło do kasy głównej, niż wszystkich rat pożyczkowych, których spłata w owym roku przypadała. Być jednak może, że ten nadspodziewany napływ pieniędzy stanowi suma **236.573** zł. wpłacona przez dłużników tytułem odsetek zwłoki za lata, poprzedzające rok 1878, który porządkiem logicznym wejdzie w obliczenie lat po nim następujących.

Dla Was, panowie dyrektorowie towarzystw zaliczkowych, pozwalam sobie przytoczyć do zastósowania sposób używany przez Bank włościański, jak się postępuje z opieszałymi członkami. Oto w całkiem pojedyńczy sposób wdraża się kroki sądowe, następnie wprowadza się egzekucyą i licytacyą — a dłużnicy ci pod grozą utraty gospodarstwa powracają do płacenia rat zaległych i stają się wzorem dla innych... Gdybyście mimo tego panowie dyrektorowie byli zmuszeni w drodze licytacyi sprzedać gospodarstwo swego członka — uczyńcie to jednak dla pozoru, Bank włościański bowiem w ciągu 10-letniéj swéj działalności z pomiędzy 997 gospodarstw nabytych na własny rachunek oddał znaczną część w ponowne posiadanie dawniejszych właścicieli.

Tam gdzie zajdą okoliczności na szczególne uwzględnienie zasługujące, a częstokroć na wstawienie się władz opiekuńczych, opuszczajcie z należytości pożyczkowéj częściowo, lub całkowicie procenta zwłoki, jak to czyni Bank włościański, który na ten cel poniósł ofiarę w r. 1878. wynoszącą 18.366·44. — Bądźcie jednak przezornymi, jak ów Bank, który od lat kilku nagromadził 135.363 zł. na te drobne nieprzewidziane wydatki.

Na nieprzewidziane wydatki innego rodzaju, z dochodów r. 1878. przeznaczył Bank włościański ogólną sumę 33.796 zł. 71 ct., z któréj na pokrycie strat po przeprowadzoném śledztwie, spowodowanych sprzeniewierzeniem kasyerów, przeznaczono:

dla Taruopola . . .	4.419·63
„ Gorlic	4.688·73
„ Kałusza	993·60
„ Przemyślan . . .	12.978·93
„ Suczawy	715·82
zaś reszta	10.000·00

jako rezerwa dla możliwych strat w interesie parcelacyjnym pozostaje. Według zasad bowiem wzorowego gospodarstwa, znaczniejsze straty rozłożone na więcéj lat mniéj dotkliwymi się stają.

Towarzystwa zaliczkowe w roku 1878. doznawały równie poparcia ze strony Banku włościańskiego, lecz które, pod jakiemi warunkami i w jakiéj wysokości, sprawozdanie nie mówi. O tém dowiemy się dopiéro z rocznika stowarzyszeń za r. 1878. Pozwalamy sobie jednak uczynić tymczasowo uwagę, że suma tych pożyczek z końcem roku 1878. wynosząca 14.912·33 z dniem 31. grudnia 1879. okaże się znacznie mniejszą. W stósunku przyjaźnym z Bankiem włościańskim zostaje między innemi Miejskie tow. zaliczkowe w Brzeżanach, które w Banku tym miało ulokowanych 600 zł. Odkrycie téj okoliczności naprowadza jednę z przyczyn, dla których Stowarzyszenie brzeżańskie nie może, a raczéj nie chce się zreorganizować i należycie rozwinąć.

Jakkolwiek towarzystwa zaliczkowe są tylko na własnych siłach opartemi instytucyami kredytowemi najniższéj kategoryi, mają one przecie bezpośredni stósanek z wielkiemi instytucyami finansowemi, a zwłaszcza z Bankiem włościańskim, swą działalność na cały kraj rozciągającym. Jeżeli do Banku włościańskiego więcéj wpłynęło w r. 1878., jak się spodziewano; jeżeli z liczby 997 gospodarstw zlicytowanych, znaczna część miała powrócić w posiadanie dawniejszych właścicieli, — uważamy to za zasługę towarzystw zaliczkowych. Z ich to bowiem kas otrzymanemi pożyczkami spłacali wieśniacy zaległości Banku, lub kosztami procesowemi spotęgowane zwracali należytości za grunta sprzedane. Jeżeli Bank włościański w roku ubiegłym skromną wykazuje liczbę udzielonych pożyczek, to okoliczność ta ma ścisły stósunek z rozwojem dawniejszych i powstaniem nowych towarzystw zaliczkowych. Jeżeli w końcu Bank cofa się z małemi stopniowo stratami, to korzyści te zawdzięczać należy wyłącznie towarzystwom zal., których gdyby nie było, interesa Banku ograniczałyby się wyłącznie na pozwach, egzekucyach, licytacyach, kupnie i sprzedaży „dla pozoru“ i olbrzymich zaległościach. Jeżeli w miarę tego zapatrywania nasze daléj poprowadzimy, to dojdziemy do twierdzenia, że z dniem, w którym wszystkie ku temu odpowiednie miejscowości posiadać będą tow. zal., Bank włościański działalność swoją na inne pole ekonomiczne przenieść będzie zmuszoném.

Biorąc za podstawę gęstą sieć wzorowo administrowanych stowarzyszeń zal. i wyższy lub niższy stan oświaty w dotyczącéj okolicy, dochodzimy do przekonania na podstawie sprawozdania banku włościańskiego, że interesa jego znacznie zmniejszają się obok równych kosztów administracyjnych, co lat dawniejszych.

Zaś rozwój stowarzyszeń w odwrotnym postępuje kierunku. Dowodem tego powiat dąbrowski, gdzie skutkiem silnie rozwiniętego i wzorowo administrowanego Tow. zal. z końcem r. 1878. miał bank tylko 236 dłużników z kapitałem 33.925 zł.; dowodem powiat bialski, gdzie Tow. zal. zajmując się przeważnie udzielaniem pożyczek włościanom. Bank liczył tam tylko 279 dłużników z kapitałem 46.431 zł. — Niestety z pomiędzy 74 powiatów, lwowski powiat zajmuje piérwsze między wszystkiemi miejsce. Bank liczy bowiem w tym powiecie 1276 dłużników z kapitałem 260.131 zł. — Aby temu zaradzić, należy koniecznie założyć tow. zal. w Winnikach, a nad istniejącémi w Szczércu i Jaryczowie wszechstronną rozciągnąć opiekę. — Wspomnieć również należy, że według udzielonéj nam informacyi, filia Banku włościańskiego w Przemyślu likwiduje, gdyż nikt nowych nie bierze pożyczek, zaś w miarę możności żywy odbywa się ruch w spłacaniu dawnych pożyczek.—Miasto Przemyśl zaszczytne zajmuje téż miejsce w sprawie zdrowych źródeł kredytu. Tow. zal. rolne, Kasa zaliczkowa rzemieślników i rolników, nakoniec Kasa oszczędności uwalniają na kredyt zasługujących od miejscowych i zamiejscowych lichwiarzy. — Powiat przemyski dla zupełnego uregulowania się potrzebuje jednak tow. zal. w Niżankowicach, gdzie się znajduje sąd powiatowy.

Do bardzo ujemnych stron bilansu Bankowego zaliczyć należy:

a)	należytości na nabytych realnościach i nieruchomościach	166.936 zł.
b)	odsetki przenośne (t. j. zaległe) od pożyczek hipotecznych	1,522.642 „
c)	udział funduszu asekuracyjnego w zaległościach ratalnych	292.047 „
	razem .	1,981.625 zł.

z których kwota pod *a)* stanowi kapitał martwy, obrotowego do administracyi potrzebujący; z należytości pod *b)* bardzo często Bank odpisuje na wstawienie się władz opiekuńczych, zaś suma pod *c)* stanowiąca majątek członków została użytą na częściowe pokrycie zaległości, których wpływ do kasy Banku najczęściéj jest połączony z kosztami prawnymi, zaś termin wpływu nie da się ściśle oznaczyć.

Saldo różnych rachunków wynoszące 559.084 zł. za nadto treściwie jest zestawione obok sumy 696.647 zł. obejmującéj rachunek „Dłużnicy w rachunku bieżącym.“

Bank wykazuje zysku za rok 1878. w sumie 167.222 zł. Że zysk ten jest mniejszym od zysku za r. 1877. pochodzi to według zdania Dyrekcyi ztąd, że

się wstrzymano z udzielaniem nowych pożyczek, że odpisane straty 33.796 zł. z lat dawnych pochodzące i że stopa procentowa za zwłoki zniżoną została z 15% na 10. — My zaś rozbiérając bilansu stan czynny uzupełniliśmy przyczyny podane przez Dyrekcyą naszemi. Z pomiędzy 51 uczestników Banku na walném zgromadzeniu dnia 22. kwietnia b. r. znajdujemy przeważną część z miejscowości, gdzie dotąd niema tow. zaliczkowych, lub gdzie są słabo rozwinięte. Okoliczność ta tłumaczy nam téż przyczynę, dla któréj stowarzyszenia nie mogą tam powstać lub się lepiéj rozwinąć, jak w Brzeżanach. Między reprezentantami liczymy najwięcéj prawników, w szczególności zaś notaryuszów i sędziów. — Zadziwia nas w końcu okoliczność, że czterech dyrektorów Banku i jeden członek Rady, jako uprawnieni mieli odwagę cywilną brać udział w obradach a zwłaszcza w uchwałach, które się odnosiły do ich czynności urzędowych w Banku. Wszak członkowie dyrekcyi naszych stowarzyszeń mogliby tak samo postępować, jednak w obec walnych zgromadzeń uważają się za tych, nad których sprawozdaniem z czynności ogół członków wypowiada swe zdanie. Godność i ważność stanowiska, jakie zajmują z jednéj, stosunek tychże do walnego zgromadzenia z drugiéj strony nakazuje im takie postępowanie, przez co samo tém większego nabiérają znaczenia.

„Ekonomista“ lwowski żartobliwie pozwolił sobie nazwać „rozpaczliwém położenie Banku włościańskiego“. My uwagi nasze kończymy poważném wypowiedzeniem zdania o uchwale powziętéj przez delegatów na wniosek Rady zawiadowczéj w sprawie rozdzielenia 600 zł. na cele naukowe, a mianowicie na bursy studenckie. Uchwała ta świadczy wymownie, że Bank włościański rozumie bardzo dobrze, że skutkiem założenia go przed 11 laty, kiedy stan oświaty był niższym od obecnego, nie mógł znaleźć zasłużonego poparcia; że oświata podniesiona między wszystkiemi warstwami, a zwłaszcza między ludem, przyczyni się do tém spieszniejszego ukończenia posłannictwa cywilizacyjnego przez Bank podjętego. Oświata w tym rozmiarze rozpostarta uwolni włościan od dobrodziejstw Banku; bank spocznie na wawrzynach, lub nowe pole do rozlewania dobrodziejstw wynajdzie. Udzielenie więc powyższéj kwoty na cele naukowe z tak skromnych dochodów i po tylu zawodach zaliczyć należy do jedynie produktywnych rezultatów, jakie nam się udało odszukać w sprawozdaniu za rok ubiegły.

Oprócz wspiérania kształcącéj się ubogiéj młodzieży Bank włościański wspiéra również literaturę ludową. Podziwiać tylko należy skromność tego Banku, gdyż o tym kierunku pracy obywatelskiéj w sprawozdaniu nic nie wspomina. A przecież postarał się o to, aby z zupełną zręcznością napisany artykuł przez sekretarza Banku włościańskiego pana P. wykazujący korzyści tego Banku znalazł gościnne przyjęcie u wydawcy pisemek ludowych „Wieniec“ i „Pszczółka“ ks. Stanisława Stojałowskiego, w kalendarzu na rok 1879. Kalendarz ten zwrócił już na siebie uwagę myślących. My wspominając o nim, utwierdzeni jesteśmy w przekonaniu, że jak „tonący brzytwy się chwyta“, tak Bank włościański reklamą tego rodzaju starał się podtrzymać słupy gmachu chylącego się do upadku. Że zaś upadek ten jest bliskim, dowodem równie okoliczność, że ostatnie walne Zgromadzenie członków Towarzystwa zaliczkowego urzędników austro-węg. monarchii we Wiédniu miało powziąć rezolucyą, polecającą Wydziałowi, aby w przyszłości nie zakupował listów Banku włościańskiego, a znajdujące się w portfeuilu wysprzedał.

Korespondencye.

W Tarnowie, dnia 15. maja 1879.

Już w okólniku z d. 23. lutego 1878. objawił Patronat swoje przekonanie, że sprawa opodatkowania stowarzyszeń, dotychczas nie unormowana na drodze ustawodawczéj, traktowaną jest przez władze finansowe w sposób wielce uciążliwy dla stowarzyszeń, na podstawie przestarzarzałych i dzisiejszym stosunkom nie odpowiednich patentów z r. 1822. i 1849., tudzież według dotyczących rozporządzeń ministeryalnych, których niesprawiedliwość i bezwzględność powszechnie jest znaną. Jak niemniéj: że postępowanie władz finansowych w obec stowarzyszeń jest bardzo rozmaitém, a interpretacya obowiązujących przepisów wcale nie jest jednostajną. Z czego wynika: że stowarzyszenia opodatkowane muszą bardzo często odwoływać się do wyższych władz finansowych przeciwko dotyczącym nakazom płatniczym.

W takie położenie popadło nasze stowarzyszenie i nieomieszkało przeciwko wymiarowi podatków, nań włożonych w należytym czasie rekurować.

Stowarzyszenie nasze zawiązało się w r. 1871. na mocy dawniejszego statutu, zatwierdzonego przez c. k. Namiestnictwo na zasadzie reskryptu Ministerstwa stanu z d. 8. sierpnia 1866., składało coroczne zamknięcia rachunków c. k. starostwu i z wiedzą tegoż odbywało coroczne swe zgromadzenia ogólne.

Mimo więc tego, że rządowi znaną była nasza instytucya, nie przedsiębrał on nic przez kilka lat w przedmiocie opodatkowania nas, co przypisać należy wadliwości ustawodawstwa na wstępie przytoczonego, które dopiéro późniéj nagięto i zastósowano do towarzystw zaliczkowych.

Skutkiem tego dopiéro w r. 1877. c. k. starostwo wstępne prace do wymierzenia podatków poczyniło i z początkiem listopada 1877 r. na mocy udzielonych nam nakazów płatniczych zażądało od nas natychmiastowéj zapłaty ich za upłynione lata; przeciwko czemu jednakże po-

daliśmy nasze zarzuty w przepisanym na to czasie c. k. Staroście dla przedłożenia ich do rozstrzygnienia wyższym władzom finansowym. Mianowicie rekurowaliśmy przeciwko wymiarowi podatków za lata 1874., 1875., 1876. i 1877. z początkiem grudnia 1877. r., a nakoniec za r. 1878. w styczniu b. r.

W ślad jednak za tém, płynęły napomnienia płatnicze ze strony c. k. Starostwa, połączone dla nas z kosztami.

Do żądanego zaspokojenia nałożonych nam podatków nie mogliśmy się dobrowolnie poczuwać; jużto w oczekiwaniu rychłego rozstrzygnienia naszych rekursów i kilkakrotnych petycyi za wskazówką Patronatu stowarzyszeń przez nas do Rady Państwa wniesionych; już to dla widoków jakie nam się otwiérały z przedłożenia rządowego w Radzie państwa w roku zeszłym wniesionego, a uregulowanie podatku od stowarzyszeń zaliczkowych dotyczącego.

W chęci jednak częściowego zaspokojenia podatku i w zamiarze zasłaniania się od natarczywości i nacisku ze strony c. k. Starostwa upłaciliśmy ratalnie: 10 listopada 1875. r. 160 zł. 93 ct.; 13 października 1877. r. 100 zł.; 9. maja r. b. 500 zł.; razem 760 zł. 93 ct.

Upłynął tymczasem rok i trzy miesiące od czasu wniesionych przez nas rekursów; gdyśmy się więc o losie ich w miesiącu lutym r. b. dopytywali, wtedy oświadczył nam nadinspektor p. Makarewicz, że objąwszy po swoim poprzedniku urzędowanie, którym był p. Jabłonowski, zastał nasze rękursa nieodesłane przez tegoż do wyższéj władzy, a zatém zupełnie przez p. Jabłonowskiego zaniechane i ignorowane.

Ale co gorsza! Przy dalszém dochodzeniu przekonaliśmy się, że pierwotny nasz wymiar podatków ogłoszony nam nakazami płatniczemi, wcale nie zgadza się z kwotami jakie urzędowi podatkowemu do poboru od nas przekazano które to ostatnie w rezultacie znacznie są większe od nakazów płatniczych. Zmieniono więc podstawę naszych rekursów i nadano im zupełnie inną; jak niemniéj, zmieniono a względnie podwyższono kwoty, przeciwko którym wcale nierekurowaliśmy jak n. p. za lata 1871, 1872. i 1873. od czego odstąpiliśmy, bo nam wydawały się pierwotne znośne.

Zachodzące różnice tak się przedstawiają:

	z nakazów płatniczych:		według urzędu poborowego:	
za r. 1871.	zar. 15 zł.—	doch. 65 zł. 4½	zar. 4 zł 72½ 39 „ 77	doch. 61 zł. 66 „ — „ —
1872 „	„	„ 65 „ 61½	4 „ 72½ „ 41 „ 58	„ 64 „ 25
1873 „	„	„ 143 „ 14½	4 „ 72½ „ 42 „ 21	„ 143 „ 35
1874 „	„	„ 20 „ 72½	4 „ 73½ „ 42 „ 53	„ 168 „ 95 „ 16 „ 80
1875 „	„	„ 90 „ 62½	4 „ 72½ „ 43 „ 16	„ 212 „ 77½ „ 90 „ 12
1876 „	„	„ 378 „ 47½	4 „ 72¼ „ 43 „ 16	„ 392 „ 11
1877 „	„	„ 487 „ 92	4 „ 72½ „ 43 „ 16	„ 509 „ 4
1878 „	„	„ 589 „ 30	4 „ 72 „ 42 „ 84	„ 613 „ 49

W postępowaniu takiem przebija się nietylko bezwzględność, ale lekceważenie i pogwałcenie przysługujących nam praw i podeptanie ich.

Dzieło swoje ukoronowało jednak c. k. Starostwo najdaléj posuniętą surowością pod d. 22. p. m. Tego dnia stawiono Towarzystwu naszemu z paletem egzekucyjnym 49 ludzi z nakazem, żeby doręczycielowi paletu dostarczyć „kwatery i objad“ aż do chwili zaspokojenia zażądanego podatku w kwotach: 397 zł. 64 ct. i 2.012 zł. 42 ct. i i to już włącznie za r. 1879.

W obec tego wszystkiego postanowiliśmy li tylko ostatecznemu gwałtowi uledz, przyjąć ekzekucyą i co do dalszych kroków zasiągnąć uchwały naszéj Rady nadzorczéj.

Po wytrzymaniu ekzekucyi przez 10 dni ustąpił reprezentant jéj z oświadczeniem, że dla zajętéj ludności uprawą siewów egzekucye zasystowano.

Zaś na posiedzeniu naszéj Rady nadzorczéj zapadła uchwała, żeby się pod względem nieprawidłowego postępowania c. k. Starostwa odnieść do Patronatu i przedstawić potrzebę zaniesienia zażalenia do c. k. Namiestnictwa w przypuszczeniu, że Patronat zechce ze swego ramienia w interesie ogółu stowarzyszeń tém się zająć.

Bilanse stowarzyszeń zarobkowych za rok 1878.

Liszki. Związek zaliczkowy. Rachunek zysków i strat. Zyski. Procenta przeniesione z r. 1877. 480·52; procenta pobrane w r. 1878. 2.511·42; wpływy na koszta administracyi 348·08. Razem 3.340·02. Straty. Procenta zapłacone i skapitalizowane 437·09; procenta z góry pobrane na r. 1879. 541·64; koszta administracyi 247·28; fundusz zachowany (nowy) na opłaty skarbowe 200·—; Saldo zysk 1.914·01. Razem 3.340 02. Bilans. Stan czynny. Zapas gotówki z d. 31. grudnia 1878. r. 647·22; weksle eskontowane, stan z d. 31. grudnia 1878. r. 24.170·—; lokacye kapitału 451·65. Razem 25.268·90. Stan bierny. Udziały członków 17.849 56; wkładki na rachunek bieżący 2.225·80; akcepta własne (wierzyt. Tow. wzajemn. ubezp.) 2.000·—; conto corrente założycieli 86·24; proc. na r. 1879. 541·64; fund. na opłaty skarbowe 200·—; fundusz rezerwowy 738·76; fundusz na dywidendę za r. 1878. 10% od udziałów 1.626·90· Razem 25.268·90.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Dr. Alfred Zgórski. Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża.